

แหล่งมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

คุณค่าโดดเด่นระดับสากล

อาณาจักรอยุธยาสถาปนาขึ้นในปีพุทธศักราช ๑๘๙๓ เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่และเรืองอำนาจตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๙ จนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ด้วยทำเลที่ตั้งของอยุธยามีลักษณะเป็นเกาะเมืองที่โอบล้อมด้วยแม่น้ำ ๓ สายสำคัญ ทำให้พื้นที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน อีกทั้งยังเป็นเส้นทางคมนาคมที่เอื้อต่อการค้าขายและขนส่งสินค้าทั้งภายในและภายนอกอาณาจักร อยุธยาจึงกลายเป็นศูนย์กลางทางการทูตและการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก และยังเป็นป้อมปราการทางธรรมชาติที่ช่วยป้องกันข้าศึกศัตรูได้อย่างดี ส่งผลให้อยุธยาสามารถขยายขอบเขตอำนาจไปยังอาณาจักรใกล้เคียงได้ แต่ภายหลังอยุธยาได้เสื่อมอำนาจลงจากการรุกรานและโจมตีโดยกองทัพพม่าในปีพุทธศักราช ๒๓๑๐ ชาวอยุธยาได้ถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลยศึก บ้านเมืองจึงถูกทิ้งร้างเป็นเวลานาน

ปัจจุบันนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ภายในเกาะเมือง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่แห่งนี้ได้รับการอนุรักษ์ พื้นฟูโบราณสถานต่าง ๆ และได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในปีพุทธศักราช ๒๕๓๔ โดยมีเนื้อที่ทั้งหมด ๑,๘๑๐ ไร่ หลักฐานที่หลงเหลืออยู่ เช่น พระราชวังและวัดวาอารามต่าง ๆ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงร่องรอยแห่งความงดงามและความรุ่งโรจน์ รวมถึงความสมบูรณ์ของราชธานีอันยิ่งใหญ่ที่ปรากฏผ่านเอกสารร่วมสมัยอยุธยา อาทิ แผนที่หรือบันทึกต่าง ๆ ทำให้เห็นการจัดวางโครงสร้างของถนนหนทาง คลอง และคูเมืองอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังมีการนำวิทยาการขั้นสูงมาใช้ในการบริหารจัดการน้ำจนกลายเป็นเอกลักษณ์แห่งหนึ่งของโลก ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวอยุธยา

อาณาจักรอยุธยาดำรงตนเป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งทางเศรษฐกิจและการค้าทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ทำให้อาณาจักรนี้กลายเป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตะวันออกกับตะวันตก นอกจากนี้ราชสำนักอยุธยายังได้ส่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับดินแดนที่ห่างไกลออกไปด้วย จากการเป็นเมืองศูนย์กลางแห่งหนึ่งที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กับอีกหลายดินแดน จึงส่งผลให้อยุธยาเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยผู้คนซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม อาทิ คณะมิชชันนารีและพ่อค้าชาวต่างชาติ เข้ามาพำนักอาศัยและประกอบอาชีพในอาณาจักรนี้ หลักฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติเหล่านี้ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน สถาปัตยกรรมต่าง ๆ และชุมชนชาวต่างชาติที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้นอกเกาะเมืองอยุธยา

สกุลช่างอยุธยาแสดงศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะสกุลช่างอยุธยาที่สวยงามโดดเด่นและเป็นวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นภูมิปัญญาความสามารถของชาวอยุธยาที่สร้างสรรค์สถาปัตยกรรมให้มีความหรูหรา โอ่อ่า งดงาม และมีการนำงานหัตถกรรมและจิตรกรรมฝาผนังชั้นยอด มาประดับตกแต่ง สามารถเห็นได้ตามปราสาทราชวังและวัดวาอาราม อาทิ

วัดมหาธาตุ วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า อยุธยาเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่ง ซึ่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้นได้นำเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ จากอยุธยาเป็นแม่แบบสำคัญในการสร้างเมืองหลวงแห่งใหม่

คุณสมบัติตามเกณฑ์มรดกโลก

เกณฑ์ข้อที่ ๓ : นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นหลักฐานที่ยืนยันถึงการเป็นช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นการพัฒนาและความก้าวหน้าของศิลปะของชาติไทยอย่างแท้จริง

ความครบถ้วน

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการอนุรักษ์ มีการขุดแต่งและบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่สำคัญและโครงสร้างของเมืองโบราณขึ้นอีกครั้ง เพื่อฟื้นฟูเอกลักษณ์ดั้งเดิมให้มากที่สุด ซึ่งศึกษาจากแผนที่และเอกสารร่วมสมัยที่ชาวต่างชาติได้ทำขึ้นในราชสำนักอยุธยา แผนที่ดังกล่าวเปิดเผยให้เห็นถึงผังเมืองอยุธยา ถนน และคูคลองที่ถูกออกแบบอย่างเป็นระบบ มีการจัดแบ่งพื้นที่เป็นเขตพระราชวัง เขตวัด และเขตที่อยู่อาศัยอย่างเป็นสัดส่วนและชัดเจน ซึ่งผังเมืองโบราณยังคงได้รับการรักษาไว้ไม่เปลี่ยนแปลง สามารถเห็นได้จากที่ตั้งของปราสาทราชวัง รวมถึงวัดวาอารามที่ยังหลงเหลือมาจนถึงปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งมรดกโลกได้ ดังนั้น จึงมีการประกาศกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาให้ครอบคลุมพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา และพื้นที่โบราณสถานรอบนอกเกาะเมืองทุกด้านตามหลักฐานทางโบราณคดี เพื่ออนุรักษ์คุณค่าความโดดเด่นอันเป็นสากลของนครประวัติศาสตร์อยุธยาให้ยังคงทรงคุณค่าและครบถ้วนสมบูรณ์ตามมาตรฐาน เหมาะสมแก่การได้รับยกย่องให้เป็นแหล่งมรดกโลก

ความแท้

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ถือเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งการเป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งทางการเมือง เศรษฐกิจการค้า และศาสนาในเวลานั้น ทำให้มีผู้มาติดต่อสัมพันธ์กับอยุธยาเป็นจำนวนมาก ผู้คนเหล่านั้นได้บันทึกข้อเท็จจริงและประสบการณ์เกี่ยวกับอยุธยาไว้ รวมทั้งราชสำนักสยามเองก็ได้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียดเช่นกัน แม้ว่าหลายสิ่งหลายอย่างจะสูญสลายไป แต่ยังคงมีงานศิลปกรรม จิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรม และศิลปวิทยาการอื่น ๆ บางส่วนที่ยังคงหลงเหลือ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น การตีความและแปลความหมายจากหลักฐานทางโบราณคดีอย่างถูกต้องจึงมีคุณค่า ทั้งเป็นการเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน และช่วยให้ได้เห็นถึงความเป็นของแท้ของนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอีกด้วย

แหล่งที่มา: <http://whc.unesco.org/en/list/576>

แปลและเรียบเรียง โดย ญัษฐิณี พรหมวงศ์

วัดพระศรีสรรเพชญ์

ภาพ : https://www.freepik.com/free-photo/wat-phra-si-sanphet-temple-ayutthaya-historical-park-ayutthaya-province-thailand-unesco-world-heritage_13180515.htm#page=1&query=ayutthaya&position=2